

Povijest organiziranog kriminala - djelovanje mafije u Europi

Dolinar, Lorena

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Croatian Studies / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet hrvatskih studija**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:111:413261>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-20**

Repository / Repozitorij:

[Repository of University of Zagreb, Centre for Croatian Studies](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET HRVATSKIH STUDIJA

Lorena Dolinar

**POVIJEST ORGANIZIRANOG
KRIMINALA – DJELOVANJE MAFIJE U
EUROPI**

ZAVRŠNI RAD

Zagreb, 2020.

Mom Badi...

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

FAKULTET HRVATSKIH STUDIJA

ODSJEK ZA POVIJEST

LORENA DOLINAR

**POVIJEST ORGANIZIRANOG
KRIMINALA – DJELOVANJE MAFIJE U
EUROPI**

ZAVRŠNI RAD

Mentor: doc. dr. sc. Vlatka Vukelić

Sumentor: Mijo Beljo, mag. educ. hist.

Zagreb, 2020.

SADRŽAJ

Sadržaj

1. UVOD.....	5
2. SRŽ MAFIJE.....	6
3. ORGANIZACIJA.....	12
4. PRVI SLUČAJEVI.....	17
5. FAŠIZAM I MAFIJA	21
6. MAFIJAŠKI RATOVI	26
7. VELIKO SUĐENJE MAFIJI 1980-IH	30
8. UTJECAJ TALIJANSKE MAFIJE NA POLITIČKOJ I EKONOMSKOJ SCENI 20. ST.	33
9. ZAKLJUČAK.....	36
10. BIBLIOGRAFSKI PODACI.....	37

1. UVOD

Mafija kao kriminalna organizacija svjetski je poznata prvenstveno kao skupina bandita koji žive luksuznim životom i beskrupulozno se rješavaju bilo koga tko im stane na put ili im ugrozi posao. Poznatim filmovima poput trilogije „Kum“ i „Dobri momci“ demistificirao se pojam mafije. No kakva je mafija zaista? Evidentno je da se putem književnosti i filma pokušavao prikazati rad jedne od najmisterioznijih organizacija na svijetu koja je daleko od onakve kakva se prikazuje u filmovima. Al Capone, John Gotti i Lucky Luciano prve su asocijacije na pojam mafija, no osim njih postoji duga lista imena značajnih i opasnih mafijaša koji su djelovali u Italiji te kasnije i u SAD-u.

Ovaj završni rad baviti će se pojmom mafije, njenim počecima te postepenim razvitkom od male grupe bandita do jedne od najmoćnijih organizacija na svijetu koja svoje ogranke ima van domovine Sicilije. Cilj je prikazati mafiju od njenih početaka, detalje njenog djelovanja kroz najmoćnije organizacije – Cosa nostra i 'Ndrangheta te isto tako ukazati na njenu moć i utjecaj u politici i ekonomiji.

Prvi dio završnog rada bavi se samim počecima mafije – od nastanka jedinstvene organizacije, podrijetlo imena i prvi slučajevi koji su zaintrigirali javnost. Drugi dio govori o organizaciji Cosa nostre i 'Ndranghete, treći i četvrti dio bave se prvi mafijaškim slučajevima i pojavom fašizma u Italiji. Peti dio opisuje mafijaške ratove koji su uslijedili nakon Drugog svjetskog rata, a šesti dio bavi se velikim suđenjem mafije 1980 – ih, jednim od ključnih događaja u mafijaškoj povijesti, a sedmi dio govori o utjecaju talijanske mafije u politici i ekonomiji u svojim najjačim i najutjecajnijim godinama 20. stoljeća.

2. SRŽ MAFIJE

Mafija kao talijanska zločinačka organizacija svoju je povijest započela na jugu Italije, točnije na otoku Siciliji koja je kroz godine postala središte mafijaških zbivanja i dom mnogobrojnih moćnih obitelji. Tajna zločinačka organizacija svoje je početke imala u malim razbojničkim grupama koje su lutale otokom te krale kako bi preživjele. Do kraja 18. stoljeća već su zabilježena imena nekih skupina i njihovih vođa, no bile su vrlo slabo povezane ili uopće nisu imale dodira.¹

U konačnici, sredinom 19. stoljeća te dotada raštrkane i nepovezane razbojničke skupine našle su zajednički cilj te se u to ime ujedinile. Borile su se protiv aristokrata i otočnih vladara dinastije Burbon koja je tada bile na vlasti. Postepeno je ojačala svoj položaj u vremenima kada je zakon bio mrtvo slovo na papiru i organizacije su imale veliku slobodu. Mafija je preuzela ubiranje poreza i provođenje zakona, a počela je nadzirati i financijski sustav na otoku.² Zbog svojeg velikog utjecaja, izazivala je strah među stanovništvom i osigurala se od mogućih pobuna.

- *Inicijacija*

Mafija kao tajna kriminalna organizacija nije prihvaćala svakoga u svoj krug. Kao što i priliči zločinačkoj organizaciji, imala je ceremoniju inicijacije koja potvrđuje bratske veze među članovima mafijaške obitelji.³ U sklopu inicijacije postojao je takozvani „statusni ugovor“ koji nije bio klasični primjer ugovora u kojem se od stranke obvezuje da napravi neki zadatak te zauzvrat dobije novac, već je on bio vrsta obvezivanja koja označava „ulazak nove duše u tijelo“.⁴

Novi član postao je nova osoba, odbacio je sve osobine koje je imao prije obreda te prihvaća svoj novi identitet. Sama transformacija novog člana bila je puna simbola, posebice onih religioznih koji su učestali u mafijaškim krugovima. Sam obred je zapravo bio ritual koji je imao vlastita pravila i norme te se morao strogo poštovati.

¹ Cawthorne – Povijest mafije, str. 6.

² Cawthorne – Povijest mafije, str. 6.

³ Paoli Mafia Brotherhoods str. 17.

⁴ Paoli Mafi Brotherhoods str. 66.

Upravo ta promjena identiteta te stvaranje „novog čovjeka“ nazivao se „rite de passage“ tj. obred prolaska. Rite de passage bio je zapravo simbolički prikaz smrti i uskrsnuća kojim se osoba rađa kao „novi čovjek“, s novim pogledom na stvari i novom ličnosti preoblikovanom vrijednostima novog okruženja.⁵

Ceremonija inicijacije Cosa Nostre i 'Ndranghete imala je 3 glavne faze: prva je bila predstavljanje kandidata od strane jednog člana čitavoj grupi, druga je bila opis organizacije te njena temeljna pravila, a treća i posljednja faza bilo je polaganje zakletve.⁶ Mafija je u svom djelovanju imala podosta kršćanskih elemenata – od svojih tradicionalnih normi i pravila koje su postojale već generacijama, do same inicijacije koja je vrvjela od spomenutih kršćanskih elemenata. U mafiji se isticala vjernost, odanost – a to je vrijedilo i u braku. Žena se morala poštovati, kao i institucija braka te je bilo vrlo važno očuvati čistoću i nevinost ostalih žena u obitelji.

Upravo je jedan od takvih elemenata i pojam „krštenje“ koji označava novi početak. U kršćanstvu opće je poznato da krštenje djeteta označava njegov ulazak u Crkvu, trenutak u kojem dijete postaje službeni član Crkve. Upravo je i krštenje u inicijaciji bio dio koji označava novi početak člana. U objema organizacijama novi član polaže zakletvu – najvažniji dio obreda – s gorućom slikom sveca u ruci. Prije nego što se slika zapalila, na nju se stavljalo nekoliko kapi krvi neofita.⁷ Upravo je taj čin simbolizirao ponovno rađanje i veliki korak za novoizabranog člana mafije

Čitav proces bio je vrlo je važan za čitavu organizaciju, baš zato je i imao važne simbole te se duboko poštivao. Ulaskom u mafijaško društvo, novi član je postao nova osoba s novim vrijednostima podređenima prvenstveno mafiji. Koliko je ovaj obred bio bitan govori činjenica kako je dugo vremena bio potpuno tajan. Ništa se o proceduri i detaljima nije znalo sve do pojave „pokajnika“ – ljudi koji su odlučili odati sve mafijaške poslove i tajne vlastima u zamjenu za manju kaznu zatvora. Jedan od njih bio je Antonino Calderone koji je vlastima opisao svoju inicijaciju. Prilikom obreda rekli su

⁵ Paoli Mafia Brotherhoods str. 67.

⁶ Paoli Mafia Brotherhoods str. 67.

⁷ Paoli – Mafia Brotherhoods str. 68.

mu da „ulazi i izlazi iz Cosa Nostre krvlju“ te netom prije obreda da „će sam vidjeti, ubrzo, kako se ulazi krvlju. Ako ode, otići se krvlju, jer će biti ubijen“.⁸

Prvo saznanje javnosti o detaljima inicijacije potječe iz 1875. g. kada je šef policije u Palermu poslao ministarstvu unutarnjih poslova opis samog obreda prilikom istrage o događajima koji su se odvijali kao rezultat posla s limunima koji su vodili Gaspare Galati i Benedetto Carolla. U nazočnosti određenog broja bossova i zamjenika bossova, „padrino“ ili kum ubo bi u prst kandidata za novog člana društva i krv razmazao po slici sveca. Prisežnik bi se na nju zakleo na lojalnost, a sliku bi spasili i pepeo prosuli.⁹ Takav ritual ostao je prisutan i narednih 100 godina.

- *Čovjek od časti*

Jedno od najvažnijih stvari u samoj organizaciji, uz inicijaciju, zasigurno je bilo biranje „čovjeka od časti“ (uomo d'onore) Naziv je zapravo sleng koji u doslovnom prijevodu znači „On je učinjen, napravljen muškarcem“.¹⁰ Titula je označavala veliku promjenu u životu novog čovjeka od časti koji to postaje i privatno i poslovno. Važna stavka kod imenovanja čovjeka od časti bila je ta da napuštanje i odricanje te titule nije bila opcija – isto kao i napuštanje same organizacije. Jedini izlaz bila je smrt ili odluka šefa obitelji.

Naziv „čovjek od časti“ je zapravo započeo u Cosa Nostru, a preuzeli su je i članovi 'Ndranghete.¹¹ U obje organizacije čast se dokazivala ubojstvom ili nekim nasilnom činom kao dokaz fizičke snage i hrabrosti.¹²

Čast je pojam koji se smatrao jednim od najvažnijih u mafiji. Poštovanje, odanost, briga za obitelj, odgovornost te mnoge druge vrijednosti činile su listu važnih i ključnih osobina koje je novoizabrani član morao imati. Čast u mafijaškom ponašanju simbolizirala je vrlinu, snagu te je označavala sposobnost muškarca da obrani sebe i ono što on posjeduje – isticala se zaštita čednosti i djevičanstva ženskih članove njegove

⁸ Paoli – Mafia Brotherhoods, str. 68.

⁹ Cawthorne – Povijest mafije, str. 18.

¹⁰ Paoli – Mafia Brotherhoods, str. 73.

¹¹ Paoli – Mafia Brotherhoods, str. 73.

¹² Paoli – Mafia Brotherhoods, str. 74.

obitelji, dakle zaštita njegove žene, sestre i kćeri te zaštita integriteta svoje stoke i plodova poljoprivrednih radnih snaga.¹³

Primarni izvor detalja inicijacije čovjeka od časti je Tommaso Buscetta, takozvani „pentiti“ ili pokajnik koji je pri svojem iskazu o mafijaškim djelovanjima, opisao sucu Giovanni Falconeu što se odvijalo prilikom inicijacije „čovjeka od časti“. Prije samog imenovanja, potencijalnog čovjeka od časti se stavljalo na promatranje i to je zapravo bila njegova mogućnost da se dokaže. Njegovi nadležni su ga testirali s brojnih izazovima kojima je potencijalni „čovjek od časti“ mogao pokazati da je sposoban te da posjeduje važne vrijednosti koje mafija iznimno cijeni. Preduvjet za imenovanje bilo je ubojstvo.¹⁴

Sam obred sastojao se od paljenja svete slike, najčešće slika Madone, kao simbola da običan čovjek nestaje – time se rađa čovjek od časti.¹⁵ Može se povući paralela s inicijacijom novih članova pošto su u oba obreda bili prisutni religiozni motivi – slika sveca te paljenje same slike što simbolizira novo stvaranje, rađanje, krštenje. Sve ono što je čovjek od časti bio prije ne vrijedi, više nije običan čovjek već osoba s velikom odgovornošću, velikim i važnim zadaćama te bilokakvih tragova života prije više nema.

Stvari koje su izrazito bile zabranjene su zarađivanje na prostituciji i spavanje sa suprugama drugih mafijaša.¹⁶ Smrtna kazna bila je za one koji bi prekršili takve važne zabrane, posebice blud i prevara. Mafijaš koji je kockao, varao svoju suprugu ili isticao svoje bogatstvo i status smatrao se nepouzdanim i nesposobnim za obavljanje bitnih mafijaških poslova. Vrlo bitno načelo bilo je ono ne ubijanja žene i djece. Mafija je bila dosta osjetljiva na nježniji spol iako je i sama žena imala veliku moć i utjecaj ako bila je nezadovoljna. Ona je često bila ta koja bi došla u kontakt s policijom ako je bila nezadovoljna.

Religijski motivi nisu manjkali ni u imenovanju „čovjeka od časti“ te je tako u samom obredu bila uključena molitva i prisutnost mini – oltara. Mafija je imala toleranciju na Katoličku crkvu prvenstveno jer su obje dijelile iste vrijednosti, a to su

¹³ Paoli – Mafia Brotherhoods, str. 74.

¹⁴ Dickie – Cosa Nostra, str. 29.

¹⁵ Dickie – Cosa Nostra, str. 29.

¹⁶ Dickie – Cosa Nostra, str. 31.

poštovanje, poniznost, tradicija i obitelj.¹⁷ Valja naglasiti da pojam vjere u mafiji i katoličanstvu nije isti jer vjera je u mafiji simbolizirala „kod časti“. Mafija je religiju koristila kao sredstvo u opravdanju mafijaških djela. Ubojstva su se činila pod izlikom da se čine ne zbog novaca i moći, već da postoji nešto više od toga – čast i Bog.¹⁸ Mafijaško načelo bilo je da je čovjek bez časti ništa, ne postoji.

Identitet članova „čovjek od časti“ potvrdio bi se riječima: „On je naš prijatelj“ ili „Vas dvojica i ja smo jednaki“. Kad bi se susrela dva člana koja se nisu poznavala, započeli bi razgovor o zubobolji. Nastavili bi priču o tome kako i gdje je bol započela, što je bila šifra za mjesto i vrijeme gdje su i kada bili „inicirani“ ili „prisegnuli vjernost organizaciji.“¹⁹

Govoriti istinu bilo je od izuzetne važnosti. Od „čovjeka od časti“ zahtjevalo se da bude iskren u razgovoru s ostalim „ljudima od časti“. Iskrenost se smatrala jednom od najvažnijih vrlina te poštivanjem pravila koja su donesena – ne zarađivanje od prostitucije, ne kockati, varati suprugu i ubijati žene i djecu, „čovjek od časti“ je dokazao zajednici da je osoba od povjerenja te da je pouzdan. Uz iskrenost, tu je i poštovanje koje se moralo iskazivati te lojalnost. Prvenstveno lojalnost i poslušnost „capi“ – vodećem čovjeku obitelji, šefu i onome koji odlučuje o svemu, uključujući o sudbini „čovjeka od časti“ ako napravi pogrešku.

- *Kako je mafija dobila ime?*

Domovina mafije smatra se Sicilija, siromašan otok na Sredozemlju. Zbog središnjega položaja na Sredozemlju Siciliju su neprestano osvajali – u ranijoj povijesti Feničani, Grci, Rimljani, Bizantinci, Ostrogoti, križari, Arapi, Normani, a poslije Francuzi, Španjolci i Britanci.²⁰ Tajna društva bilježe se na Siciliji još u 15. stoljeću čiji je cilj prvenstveno bio zaštita od tuđinske vlasti.

¹⁷ Dickie – Cosa Nostra, str. 32.

¹⁸ Dickie – Cosa Nostra, str. 33.

¹⁹ Cawthorne – Povijest mafije, str. 19.

²⁰ Cawthorne – Povijest mafija, str. 12.

Dokazi i postojanju mafije javili su se u policijskim i sudskim dokumentima 19. stoljeća. Najstarija je referenca na mafijaške grupe na Siciliji datirala iz 1838. godine.²¹ Prvenstveno su to bile sekte i zajednice razbojnika koji su vođeni revoltom, vodili vlastitu politiku na otoku. Na Siciliji su se slabo poštivali zakoni što je dalo više prostora razbojničkim skupinama. Feudalno društvo je bilo aktivno još od vremena normanskih osvajanja. Iako su već u prvim desetljećima 19. stoljeća seljaci imali pravo vlasništva nad zemljom, na početku 20. stoljeća tri četvrtine zemlje još su bile u rukama aristokracije.²² Upravo su ti aristokrati tražili zaštitu mafije u prilikama kada su bili van svojih posjeda, van Sicilije.

Na palermanskom dijalektu pridjev „mafioso“ nekada je značio „lijep“, „odvažan“ i „samopouzdan“.²³ Iako na početku nije imalo direktne poveznice s mafijom, kako je vrijeme odmicalo, „mafioso“ postaje riječ koja označava čovjeka koji je dio mafije. Vrijeme kada se „mafioso“ počinje povezivati s pojmom i djelom mafije je 19. stoljeće, zahvaljujući predstavi „I mafusi di la Vicaria“ ili „Mafijaši zatvora Vicaria“. Predstava na sicilijanskom dijalektu doživjela je veliki uspjeh, a prvi put je igrana 1863. g. „Mafusi“ je bila banda zatvorenika čije su navike u retrospektivi veoma poznate. Imale su svog šefa i obred inicijacije te su se u predstavi konstantno isticali „poštovanje“ i „poniznost“.²⁴ Koristio se termin „pizza“ koji na sicilijanskom znači kljun, a simbolizira novac za zaštitu. Naziv potječe od vremena kada su mafijaši udružili snage i utjerivali namet u novac za zaštitu. Kasnije se termin promijenio u „pizzo“. Ideja takvog nameta potječe od zemljoposjednika koji su uzimali od seljaka određenu količinu žitarica. Izraz „fari vagnari u pizzu“ znači „umočiti kljun“ ili „ispiti čašu“, „ispiti kupicu“, tradicionalno nazdraviti uz čašu vina ili drugog osvježavajućeg pića ponuđena u znak zahvalnosti za učinjenu uslugu.²⁵ Predstava je bila primarno odgovorna za preuzimanje slenga „pizza“ u zatvorima. Upravo su zatvori koji su glavno mjesto događanja u predstavi, bili ključno mjesto stvaranja prijateljstva i veza za buduće mafijaške veze. Stvarali su se savezi, dogovori i paktovi, a to se nastavilo i do danas.

²¹ Paoli – Mafia Brotherhoods, str. 33.

²² Cawthorne – Povijest mafije, str. 12.

²³ Dickie – Cosa Nostra, str. 60.

²⁴ Dickie – Cosa Nostra, str. 60.

²⁵ Cawthorne – Povijest mafije, str. 12.

„I mafusi di la Vicaria“ bio je prvi doslovan prikaz mafije te ujedno i prva verzija mita o dobroj mafiji, onoj koja je časna i koja štiti one slabije.²⁶ Pojam „mafusi“ spomenuo se samo jednom – u naslovu, a pojam „mafija“ se pak uopće ne spominje. Svejedno, termini „mafioso“ i „mafia“ postali su sinonimi za skupine razbojnika koji su bili slični onima u predstavi.²⁷

Pojam „mafija“ često se koristio među policajcima koji su se bavili mafijaškim poslovima i zločinima. Narod je mafiju još uvijek gledao kao „sektu lopova“ kako ju je 1864. nazvao zapovjednik Nacionalne garde, Nicolo Turrisi Colonna.²⁸ Takozvana „sekta lopova“ svoje je djelovanje imala ponajprije na selu, u siromašnim ruralnim krajevima gdje se bavila pljačkom, reketarenjem i krijumčarenjem, ponajviše stoke. Mnoga izvješća ukazivala su na moć organizacije pošto su u nju ulazili mladi i sposobni ljudi koji se nisu bojali vlasti, a nisu imali ni zašto pošto je zakon imao slabu vrijednost. Međutim, zakon koji su poštivali bio je „umirta“ ili poniznost koji se strogo nalagao zabranu bilo kakve suradnje s policijom.²⁹ Danas je „umirta“ poznata kao „omerta“ – zakon časti koji izrazito zabranjuje bilo kakvu komunikaciju s vlastima.

3. ORGANIZACIJA

- *Cosa nostra*

Mafija kao zločinačka organizacija imala je strogi red i pravila koja su određivala ulogu svakog člana. Sicilijanska Cosa nostra - poput kalambrijske Ndranghete - sastoji se od približno sto mafijaških obitelji i ima najmanje trideset i pet stotina punopravnih članova.³⁰

Joe Valachi, član mafijaške obitelji Lucky Luciana, bio je američki gangster koji je popularizirao pojam „cosa nostra“ te postao glavni izvor informacija vlastima 1960 – ih godina. Zahvaljujući njemu, saznalo se za organizaciju Cosa nostra koju su s vremenom potvrdili „pentiti“ koji su davali iskaze. Na čelu svake obitelji bio je

²⁶ Dickie – Cosa Nostra, str. 61.

²⁷ Dickie – Cosa Nostra, str. 61.

²⁸ Cawthorne – Povijest mafije, str. 16.

²⁹ Cawthorne – Povijest mafije, str. 16.

³⁰ Paoli – Mafia Brotherhoods, str. 5.

„rappresentante“ ili „capofamiglia“ kojega su birali članovi i činio je najviši autoritet. Šef obitelji imao je jednog ili više savjetnika, takozvanih „consiglieri“ koje su birali suradnici. Savjetnici su im pomagali su donošenju najvažnijih odluka te su provjeravali način vođenja obitelji. U slučaju dugotrajnog zatvora šefa, obitelj je vodio „vice-rappresentante“, kojeg je osobno izabrao šef. U većim obiteljima, šef mafije je birao „capi decina“ koji je vodio skupinu od deset ljudi.³¹ „Capo decina“ bio je na čelu ogranka sicilijanske mafije koja se sastojala od 10 članova.

Izbori za šefa obitelji i savjetnika odvijali su se različito u manjim i većim obiteljima. U manjim obiteljima izbori su se održavali jednostavno – dizanjem ruke, dok su u većim obiteljima izbori imali formalniji oblik s isticanjem demokracije koja je nudila osjećaj sigurnosti. Francesco Marino Mannoia, bivši član velike palermske mafijaške obitelji Santa Maria del Gesù, opisao je način izbora pri raspuštanju ureda. Objasnio je kako je dužnost novoizabranog povjerenika bila skupiti glasačke kutije od „capi decina“. Potonji, koji je isto tako otišao sa svoje dužnosti se zatim sastao sa članovima te su se u konačnici otvarale glasačke kutije i na temelju glasova su se izabrali novi šefovi i savjetnici.³² Važno je naglasiti kako su ljudi na mjestu tih pozicija mogli vrlo lako biti zamijenjeni ako naprave neku veliku grešku. U tom slučaju ti ljudi bivaju ubijeni iz razloga što nisu štitili interese organizacije i time ju na neki način ugrozili.

Politika koja se često spominjala u mafijaškim poslovima bila je izravna demokracija – često nazivana i čista demokracija, je oblik izravnog sudjelovanja građana u demokratskom odlučivanju, za razliku od indirektna ili reprezentativne demokracije.³³

Takvu vrstu demokracije u mafiji omogućile su male sicilijanske obitelji – mjesto gdje su svi bili povezani i svi su se znali te su zbog toga pružale osjećaj sigurnosti, jednakosti i solidarnosti. Sociolog Max Weber ovakvu vrstu administracije nazivao je fenomenom „minimaliziranja moći“: nositelji dužnosti bili su dužni djelovati

³¹ Paoli – Mafia Brotherhoods, str. 40.

³² Paoli – Mafia Brotherhoods, str. 42.

³³ Britannica.com – Direct democracy (<https://www.britannica.com/topic/direct-democracy>)

samo prema volji članova grupe kao cjeline, prema vlastitim interesima i prema autoritetu koje im je udijelilo povjerenje.³⁴

Leonardo Messina, jedan od takozvanih pokajnika ili „pentiti“ isticao kako je mafija bila demokratsko tijelo te da je bila „jedno od najvažnijih vrsta demokracije“.³⁵ Srž mafije bila je sama obitelj, a ne njezin šef. Upravo je taj šef bio izabran od strane obitelji i smatrao se njezinim predstavnikom.

Gledajući djelovanje Cosa nostre moglo se zaključiti kako je organizacija u svom kodeksu imala nekoliko mjera kojima se jamčila minimalizacija moći. Tri ključne mjere bile su česti izbori državnika službenika i kratki uvjeti rada, mogućnosti smjenjivanja s dužnosti u bilo kojem trenutku i kontrola djelovanja vođe putem plenarnih sjednica i sastanaka članova i „consigliere“.³⁶

Direktna demokracija se kroz povijest Cosa nostre često kršila. Načelo odabira ždrijebom nikad nije bilo općeprihvaćeno u mafiji unatoč tomu što je takav način biranja bio uvjet za stabilan oblik izravne demokracije. Umjesto da se provodila praksa predviđena za izravnu demokraciju, za „consigliere“ i zamjeničku poziciju birani su najiskusniji i najvjestiji. To je često značilo da su tako važne uloge dugo bile povjerene istim ljudima. Takva tradicija rezultirala je time da su ljudi na pozicijama „consigliere“ i zamjenika često stjecali daljnje kompetencije, razvijali su svoj društveni ugled i u konačnici učvrstili svoj položaj. Iskorištavali su svoju poziciju te su razvijali osobni interes kako bi zadržali svoju važnu i veliku ulogu. Evidentno je kako se time udaljavalo od temeljne ideje uloge „consigliere“ i zamjenika kao i njihova važnost u cijeloj organizaciji. Osim što se nije prakticirao temeljni način biranja, postavljali su se ljudi za koje se znalo da su utjecajni i moćni te su dolaskom na pozicije samo razvijali svoj ugled i moć čime se isto tako udaljavalo od ideje da je srž mafije sama obitelj, a ne njezini vođe. Koje su bile posljedice toga? Pozicije su postale nasljedne tako da su sinovi nasljeđivali očeve. Umiješali su se članovi krvne obitelji i niz se time nastavlja.

³⁴ Paoli – Mafia Brotherhoods, str. 41.

³⁵ Paoli – Mafia Brotherhoods, str. 41.

³⁶ Paoli – Mafia Brotherhoods, str. 42.

Kako je Weber predvidio, vladavina uglednika – koje je on često nazivao „honorationes“, izraz koji je bio vrlo prikladan svijetu mafije – ima tendenciju da se transformira u patrijarhalizam, a načelo izravne demokracije se ukinulo. Načelo izravne demokracije se kršilo kada je „čovjek od časti“ nametao svoje vodstvo nasiljem.³⁷ „Honorationes“ bili su zapravo članovi mafije koji su najčešće najmoćniji i imali su veliki potencijal biti vođe. Isto tako bili su vrlo štovani. Mnogi šefovi obitelji bili su maknuti sa svoje pozicije ubojstvom te su ih mijenjali neki novi, bolji.

Može se zaključiti da je u mafiji došlo do isticanja dva trenda – prvi je taj što se sustav okrenuo prema patrijarhalizmu umjesto da se vodi direktnom demokracijom te drugi trend je bio nasilni pristup i način dolaska na vodeću poziciju. U konačnici na taj način su jedno te iste osobe bile na vodećem položaju dugi niz vremena. Šef ili „capomafia“ se više nije ponašao i nije djelovao kao glava obitelji već kao vlasnik svojih članova čime se izgubio se tradicionalni dio mafije. Nametnuvši svoju vlast nasiljem, šef je smatrao svoju poziciju svojim osobnim pravom, težio je povećavanju svoje moći i okruživanju osobnim administrativnim osobljem te raspoređivanju drugih važnih pozicija ljudima kojima je on najviše vjerovao.³⁸

- *'Ndrangheta*

'Ndrangheta se smatrala „potomkom“ španjolske tajne organizacije La Garduña, no FBI tvrdi da su je 1860-ih osnovali sicilijanski mafijaši koje je talijanska vlada bila protjerala s otoka.³⁹ Organizacija se bavila ubojstvima, trgovanjem drogom, kockanjem, krivotvorenjem, krađama, reketarenjem i još mnogim drugim stvarima.

'Ndrangheta je razvila sustav činova i pozicija moći koja jasno ističe razliku između krvno povezanih obitelji i onih u mafiji. Takav sustav rangiranja i pozicija moći bio je odgovor na fundamentalnu potrebu zaštite od središta same udruge od represivnog državnog djelovanja.⁴⁰ Za razliku od Cosa nostre, 'Ndrangheta je imala niži stupanj tajnosti. Niže rangirani članovi formirali su takozvani „međuspremnik“ između

³⁷ Paoli – Mafia Brotherhoods, str. 43.

³⁸ Paoli – Mafia Brotherhoods, str. 44.

³⁹ Cawthorne – Povijest mafije, str. 30.

⁴⁰ Paoli – Mafia Brotherhoods, str. 46.

jezgre članova višeg ranga i vanjskog svijeta.⁴¹ Novi članovi su kao i u Cosa nostri dali prisegu vjernosti i tajnosti, takozvana „omerta“. Unatoč tomu, novi članovi su postepeno dobivali pristup važnim informacijama te su bili učeni o praksi tajnosti. 'Ndrangheta je bila vrlo podijeljena organizacija te su članovi nižeg položaja vrlo malo, gotovo ništa o kolegama na višim pozicijama.

Glavna podjela bila na je većinsko društvo – „Società maggiore“ i manjinsko društvo – „Società minore“. Gledajući od samog početka, „società minore“ sastoji se od „picciotto liscio“ – u doslovnom prijevodu „glatki dječak, mladić“ i „picciotto di sgarro“. Prvi naziv se davao tek novoizabranom članu koji se svježe pristupio organizaciji dok se drugi naziv dodjeljivao nakon barem 6 mjeseci članstva novom ceremonijom.⁴² Unutar titule „picciotto di sgarro“ dolazi do raščlambe. „Picciotto di sgarro“ mogao je biti imenovan na različite položaje unutar „società minore“ među kojima su mladi šef – „capo giovane“, koji je vodio komunikacijom s članovima iz „società maggiore“, zatim dječak dana u doslovnom prijevodu – „picotto di giornata“ koji je dijelio obaveze i dužnosti te konačno stručnjak za noževe ili „puntaiole“ koji je bio zadužen za fond „bacinella“ kojem su davali doprinos svi članovi „società minore“.

Izvorno, 'Ndrangheta je imala 2 reda unutar „società maggiore“, a to su bili „camorrista“ i „sgarrista“. Međutim, od 1970 – ih, dodali su se novi redovi: „santista“, „vangela“, „trequartino“ ili „quintino“ i „associazione“.⁴³ „Società maggiore“ imala je svoje takozvane urede, ukupno njih 5: ured „mastro di giornata“ – takozvanog gospodara, isto poznato pod imenom „crimine“, „contabile“ ili računovođe, „mastro di buon ordine“ ili majstor dobrog reda, „capo società“ – šef društva i „capo locale“ ili šef tj. glava obitelji.

„Crimine“ je imao zadatak, između ostalog, prenositi informacije i naredbe između „società maggiore“ i „società minore“. „Mastro di giornata“ je po funkcijama bio dosta sličan „picciotto di giornata“ iz „società minore“. Prema podacima pronađenima od strane policije 1960 –ih, „mastro di giornata“ imao je dužnost primiti članove produžnica iz drugim mjestima, znati razlog njihovog dolaska, pratiti kretanje policijskih snaga, upozoravati šefa na zločine. Štititi, ako mu je naređeno, one koje vrše

⁴¹ Paoli – Mafia Brotherhoods, str. 46.

⁴² Paoli – Mafia Brotherhoods, str. 47.

⁴³ Paoli – Mafia Brotherhoods, str. 48.

zločine ovlaštene od organizacije te da im u konačnici osigura utočište.⁴⁴ „Contabile“ ili računovođa imao je sličnu ulogu kao „puntaioło“ iz nižeg društva – briga za fond. „Mastro di buon ordine“ zapravo nije imao neki jasan i određeni položaj unutar društva. Može se reći da je bio takozvani „mirovni sudac“ koji se bavio rješavanjem sporova koji bi se javljali između dvaju društava te se trudio osigurati mir i red – baš onako kako mu i ime položaja nalaže. Konačno, „capo locale“ ili glava obitelji koji je kao pomoć imao „capo di società“ koji ga je često mijenjao u slučajevima kada je bilo potrebno te se brinuo o čuvanju oružja.⁴⁵

4. PRVI SLUČAJEVI

- *Slučaj četvorice nestalih*

Policijska izvješća imali su veliku ulogu u potvrđivanju postojanja mafije. Mnoga izvješća otkrila su niz mafijaških aktivnosti, poveznice i djelovanja na Siciliji i šire. Jedno od izvješća koje se ističe je takozvano „Sangiorgi izvješće“ šefa palermske policije Ermanna Sangiorgia napisano između studenog 1898. i veljače 1900. g. s ciljem dobivanja cjelovite slike o mafijaškim djelovanjima na području Palerma s informatorima kao primarnim izvorima.

Sangiorgi je zaključio kako je seoski dio Palerma kao i okolna područja bila pod opresijom udruženih mafijaša, organiziranih u grane, grupe koje su bile pod upravom raznih poglavara te da sama organizacija ima svog vrhovnog šefa.⁴⁶ Fokus njegovog istraživanja i razlog dolaska na Siciliju između ostalog, bio je i događaj poznat pod nazivom „slučaj četvorice nestalih“. U listopadu 1897. policija je na imanju sjeverno od Palerma pronašla kuću čiji su zidovi bili puni metaka implementirajući da se odvila neka oružana borba. U tom periodu mafijaški ratovi su bili vrlo česti. Unutrašnjost kuće bila je puna krvi, a iz obližnje špilje se širio jak smrad. U konačnici, ispostavilo se da su u špilji bila 4 leševa muškaraca. Ni godinu dana kasnije, slučaj je još bio neriješen.

⁴⁴ Paoli – Mafia Brotherhoods, str. 48.

⁴⁵ Paoli – Mafia Brotherhoods, str. 49.

⁴⁶ Paoli – Mafia Brotherhoods, str. 35.

Napokon, slučaj se ponovno aktivirao javljanjem Giuseppe di Sano, žene koja je držala lokalnu trgovinu. Priča započinje udvaranjem karabinjera njenoj kćeri Emanueli što je zajednica vrlo loše prihvatila. Lokalne žene započele su bojkot njene trgovine te su krenule prijetnje. S vremenom, na zidu ceste nasuprot trgovine pojavila se rupa kroz koju se pogođena Giuseppa, a naposljetku i njezina kćer koja je na mjestu umrla. Moglo se lako zaključiti kako je iza cijelog plana stajala upravo mafija.

Pokrenuto je pitanje zašto se pucalo na dvije žene. Dva tjedna prije pucnjave provedena racija u tvornici krivotvorene robe u kojoj je Giuseppin muž prije radio kao majstor.⁴⁷ „Ljudi od časti“ koji su bili povezani s mafijašem uhićenim u raciji, zaključili su kako je upravo Giuseppa odgovorna za raciju jer je prekršila „omertu“ – kodeks šutnje. Pucnjava na nju i njezinu kćer je zapravo bila kazna. Međutim, Giuseppa nije umrla od hica i bila je voljna svjedočiti.⁴⁸ Nakon ulaska u kontakt s detektivima pojavila se još jedna rupa na zidu. Uhićen je vođa „ljudi od časti“, Antonio D'Alba za kojeg se smatralo da je odgovoran za ubojstvo te je nakon dva suđenja osuđen na smrt „in absentia“ – u odsutnosti, odveden na poljoprivredno imanje i strijeljan.⁴⁹

Ovaj slučaj je bio samo početak na Sangioriga koji je daljnjom istragom utvrdio da su mnogi moćnici bili usko povezani s mafijom. Godine 1897. na imanju moćnog brodovlasnika Ignazija Florija Mlađeg ukradena je nekolicina vrijednih umjetničkih djela. Florio je za to kaznio svog vrtlara, Francesca Notu koji je zajedno sa svojim bratom Pietrom bio „capo“ i „zamjenik bossa“ u klanu mjesne mafije, a bili su unajmljeni kako bi obitelji pružili zaštitu.⁵⁰ Krađa skupocjenih djela rezultat je nezadovoljstva prilikom podjele plijena u jednoj otmici. Dva člana mafijaške skupine koji su također radili za obitelj Florio kao kočijaši – Giuseppe Caruso i Vincenzo Lo Porto kao znak protesta i nezadovoljstva, odlučili su namjerno osramotiti braću Noto krađom skupocjenih djela. Problem se u konačnici riješio novčanih dogovorom.

Na sastanku „capoa“ osam mafijaških klanova iz Palerma, Caruso i Lo Porto su osuđeni, drugim riječima, bili su slijedeći na redu za kuću na farmi. Četvrti koji je

⁴⁷ Cawthorne – Povijest mafije, str. 23.

⁴⁸ Cawthorne – Povijest mafije, str. 23.

⁴⁹ Cawthorne – Povijest mafije, str. 24.

⁵⁰ Cawthorne – Povijest mafije, str. 24.

dočeka smrt na farmi bio je mladi mafijaš, optužen da je potkradao svog „bossa“.⁵¹ Sangiorgijeva istraga je krenula dalje. Nakon iskaza udovica dvojice ubijenih mafijaša, krenule su sumnje da je i sam brodovlasnik Florio bio uključen u mafiju i njene poslove. Mafija je činila sve kako bi omela i u konačnici zaustavila istragu - niz ubojstava, samoubojstava i prijetnji ljudima koji su bili povezani s ubijenima. Oni koji su uspjeli dati iskaz naposljetku su bili pronađeni i ubijeni.

Događaj koji je bio prekretnica bilo je ranjavanje pokrajinskog „capa“ Francesca Siina 1899. Njegovog napadača se suočilo sa Siinovom ženom na inicijativu Sangiorgija. Siinova žena je u bijesu optužila napadača na mnoga druga nedjela. Siino je u konačnici preživio i pridružio se ženi u davanju iskaza, a nakon njega javili su se i drugi mafijaši. Iz njihovih iskaza postalo je očito da već dugo traje rat između obitelji Siino i Antonina Giammone, 78-godišnjeg mafijaškog bossa.⁵² Istraga je ukazala na dugogodišnje djelovanje mafije, no to je bio samo početak.

Krenula su uhićenja u proljeće 1900. što je rezultiralo zatvaranjem stotine i stotine mafijaša. Za slučaj ubijene četvorica na poljoprivrednom imanju optuženo je 89 ljudi. S vremenom krenula su negiranja postojanja mafije, mijenjanje i negiranje prijašnjih iskaza. Negirala su se zlodjela, dogovori i suradnje što je otežavalo istragu i suđenje. Unatoč izmijenjenim iskazima i poricanjima, 32 mafijaša osuđena su zbog zločinačkog udruživanja. No s obzirom na vrijeme koje su neki proveli u istražnom zatvoru, oslobođeni su odmah nakon presude.⁵³

- *Slučaj Notarbartolo*

Kroz rad na slučaju „četvorice nestalih“, Sangiorgi je shvatio da je mafija upletena u politiku. Iduća osoba na koju se fokusirao bio je don Raffaele Palizzolo – savjetnik općine Palermo i parlamentarac.

Do 1882. samo je 2% stanovništva Sicilije imalo pravo glasa, a onda je to prošireno na četvrtinu odraslog muškog stanovništva, što je uvelike poskupilo

⁵¹ Cawthorne – Povijest mafije, str. 25.

⁵² Cawthorne – Povijest mafije, str. 25.

⁵³ Cawthorne – Povijest mafije, str. 26.

namještanje glasova.⁵⁴ Don Raffaele Palizzolo je imao svu moguću slobodu i moć da radi što ga je volja. Promicao je, dijelio časti i činio usluge te imao moć obustavljanja mnogih policijskih istraga, sposobnost dobivanja dozvole za korištenje oružja i mnoge druge povlastice. Bio je nepokoriv. Njegov veliki neprijatelj bio je bivši gradonačelnik Palerma Emmanuele Notarbartolo. Osim pozicije gradonačelnika, Notarbartolo je bio i direktor Sicilijanske banke do 1890. Nakon toga je banka bila upletena u protuzakonitu trgovinu dionicama, među kojima se nalazio i paket vrijednosnica brodarske kompanije „Navigazione Generale Italiana“ u vlasništvu Ignazija Florija.⁵⁵ Notarbartolo se vratio u banku kako bi riješio problem. Na putu za Palermo u veljači 1893., bivši gradonačelnik i bankar je bio zakačen i ubijen, a njegovo tijelo je bačeno iz vlaka.

Suđenje je počelo 7 godina kasnije u Milanu, a jedini svjedoci su bili kondukter i kočničar. Javio se konačno i Notarbartolov sin Leopoldo koji je optužio očevog neprijatelja Palizzola za ubojstvo. Povijest između ubijenog Notarbartola i Palizzole bila je duga i neugodna. Kada je Notarbartolo postao gradonačelnik, prisilio je Palizzolu da vrati novac kojim je za siromašne obitelji kupovao kruh.⁵⁶ Sukob se nastavio kada je Notarbartolo na poziciji direktora banke otkrio malverzacije na računima. Pojavile su se velike svote na računima u vlasništvu djece, preminulih ljudi te čak i onim nepostojećih. Notarbartolo je u pokušaju da spriječi prijevare, zaustavio tadašnji guverner Palizzola. Izvještaji o prevari nikada nisu dospjeli do vlasti zahvaljujući Palizzoli koji nije odgovarao za svoja nedjela.

Zahvaljujući Sangiorgijevoj reakciji Palizzoli je ukinut parlamentarni imunitet te je bio uhićen. Jedan od dvojice osumnjičenika za ubojstvo Notarbartola bio je Giuseppe Fontana koji je zaštitu tražio kod vlasnika imanja koje je čuvao. U konačnici se predao prema uputama vlasnika imanja. Palizzolu i Fontani se suđeno je 1902. u Bologni i tijekom postupka saslušana su 503 svjedoka, među kojima i tri ministra bivše vlade, sedam senatora, jedanaest članova parlamenta i pet šefova policije.⁵⁷ Na kraju su oba optuženika osuđena. Njihova presuda se osporavala u novinama brodovlasnika Florio te ju je nakon šest mjeseci odbacio Vrhovni prizivni sud i tražio je obnovu postupka. Na kraju su i Palizzolo i Fontana bili oslobođeni optužbi.

⁵⁴ Cawthorne – Povijest mafije, str. 26.

⁵⁵ Cawthorne – Povijest mafije, str. 26.

⁵⁶ Cawthorne – Povijest mafije, str. 27.

⁵⁷ Cawthorne – Povijest mafije, str. 27.

Ovakvim epilogom bilo je evidentno kako je moć mafije u politici bila veoma snažna. Mijenjanjem iskaza, negiranjem postojanje mafije kao cjeline, prijetnje i ubojstva onih koji progovore ukazivalo se kako se mafija htjela zaštititi pod svaku cijenu. Postojala je nevidljiva mreža u koju su bili uključeni i oni najmoćniji.

5. FAŠIZAM I MAFIJA

Prvo desetljeće 1900-ih godina obilježilo je, između ostalog, osnivanje fašističke stranke od strane Benita Mussolinija koja će u narednim godinama obilježiti prvu polovicu 20. stoljeća. Mussolini osnovao je u Milanu 1919. godine svoju stranku „Partito Nazionale Fascista (Fašističku narodnu stranku).⁵⁸ Najveći neprijatelji su mu bili radnički pokreti i socijalisti na sjeveru. Trebalo je nekoliko godina da se utjecaj fašizma proširi čitavom Italijom, prvenstveno na jugu. Mussolini je krenuo u obilazak Sicilije 1924. g.

Jedan od gradića koji je posjetio bio je Piana dei Greci gdje se odvila i situacija s tamošnjim gradonačelnikom, mafijašem donom Ciccio Cuccijem. Pri prolasku kroz gradić, Cuccio je upitao ducea što će mu toliko elitnih čuvara te da se ne brine jer će mu on pružiti najveću zaštitu. Cuccio je smatrao kako mu Mussolini prije pružio poštovanje kakvo je zaslužio te je odlučio sabotirati Mussolinijev govor uklonivši gotovo sve stanovnike s gradskog trga gdje se odvijala manifestacija. Vjeruje se da don Ciccio nije ni slušao govor, što je bilo dobro jer bi inače čuo kako Mussolini najavljuje rat mafiji.⁵⁹

Upravo je Mussolini bio jedan od razloga zbog kojeg je mafija napustila Siciliju i otišla u Sjedinjene Američke Države. Drugi razlog bio je masovni odlazak Talijana trbuhom za kruhom i to puno prije pojave fašizma. Mussolini nije želio imati konkurenciju kada je u pitanju vlast. Svojim statusom „Il duce“ dao je na znanje kako nema mjesta za više vladara. Na povratku u Rim Mussolini je ponovio poziv na oružje u

⁵⁸ Cawthorne – Povijest mafije, str. 126.

⁵⁹ Cawthorne – Povijest mafije, str. 126.

fašističkom parlamentu i izjavio svojim sljedbenicima na jugu: „Imam moć da riješim... čak i problem talijanskog Mezzogiorna (juga).“⁶⁰

Do 1925. g. fašizam je postao režim. Mussolini je odlučio provesti rat protiv mafije koja ga je ometala u njegovoj diktaturi te bira Cesare Mori kao osobu koja će voditi njegov rat protiv mafije. Ovaj izbor je bio pomalo čudan iz razloga što je Mori bio konzervativni monarhist i protivnik fašizma u periodu dok je radio kao šef policije u Rimu. Međutim, tijekom Prvog svjetskog rata progonio je bande razbojnika koji su pobjegli u sicilijanske planine umjesto da se unovače u redovitu vojsku.⁶¹ Mori je dobio titulu prefekta Palerma te je imao nadimak „čovjek dlakava srca“. Njegov rat protiv mafije je bio uspješan – više od 10 tisuća uhićenja. Na prvoj raciji, Mori je uhitio nekolicinu otmjeno odjevenih muškaraca koji su se vozili u najbogatijim i otmjenijim ulicama pod pretpostavkom da nisu zaradili svoj novac na pošten način. Na novu godinu 1926. g. Mori je poslao svoje ljude u opsadu sela Gangi koje je bilo poznato kao mafijaško središte. To je zaista bila prava opsada - policija je zauzela vrhove brda i druge strateške točke u blizini, prerezane su telefonske i telegrafске žice te su oklopni automobili blokirali su prilaze. Prvi koji se predao bio je Gaetano Ferrarello, poznat kao kralj Madonije. On je bio u bijegu 30 godina nakon što je ubio svoju suprugu i njenog ljubavnika. Svoj bijeg prekinuo je upravo predaju Mori i njegovim ljudima. Pri predaji, Ferrarello je izjavio: „Srce mi drhti. Ovo je prvi put da stojim pred zakonom. Predajem se kako bi vratio mir i spokoj ovim izmučenim ljudima.“ Nekoliko dana poslije, Ferrarello se ubio bačivši se niz stubište.⁶² Operacija se nastavila. Morin cilj bio je poniziti mafijaše. Nikome nije bilo dozvoljeno ući ili izaći iz Gangija dok je policija montirala niz akcija s ciljem da ponize mafijaše. Stoka im je bila oduzeta, ubijene su najbolje životinje i prodane za sitan novac. Uzimani su taoci, uključujući i žene i djeca. Policajci su spavali su krevetima bandita i, kako nalažu tračevi, zlostavljali njihove žene.⁶³ Sve to je dovelo do konačne predaje mafijaša jer se ovime dirala njihova čast – nešto što je bilo najcjenjenije u zločinačkog organizaciji.

⁶⁰ Cawthorne – Povijest mafije, str. 126.

⁶¹ Cawthorne – Povijest mafije, str. 126.

⁶² Dickie – Cosa Nostra, str. 145.

⁶³ Dickie – Cosa Nostra, str. 145.

Mori je držao govore u centru sela, motivirajući svoje ljude da nastave sa svojim radom potpunog uništenja mafije te da ne odustaju. Novine pod kontrolom fašista prenosile su senzacionalne Morijeve govore koji su dizali moral seljana.

Samo 1926. bilo je 5000 uhićenja u okolici Palerma.⁶⁴ Mori napušta Siciliju 1929., s uvjerenjem da je mafija kompletno iskorijenjena. To nije bilo točno, no bilo je evidentno da je njegova operacija napravila veliku štetu mafiji. Koliko je to bio zapravo veliki udarac za mafiju, ukazuju iskazi „pentita“, jedan od njih je i Antonino Calderone koji je izjavio kako se sve promijenilo pojavom fašizma. Mafijaši su bili slani u zatvore po pet godina bez ikakvog suđenja. Nakon što bi tih pet godina isteklo, izdao bi se dekret i dodalo bi se još pet godina. Nakon Drugog svjetskog rata, mafije skoro pa nije ni bilo, a mnogo sicilijanskih obitelji je nestalo. Calderone je opisao mafiju nakon fašizma kao „biljka koja je prestala rasti“.⁶⁵

Utjecaj Cesare Morija i Mussolinija na daljnji tijek djelovanja mafije bio je ogroman. Nije se u potpunosti ostvario Mussolinijev cilj uništenja mafije jer se to u konačnici pokazalo kao šuplje hvalisanje. Iako Duceova kontrola nad medijima otežava povjesničarima otkriti istinu, prava priča o „čovjeku dlakava srca“ – najstrašnijem neprijatelju mafije – je zasigurno mračnija i intrigantnija od fašističke propagande i sjećanja mafijaša.⁶⁶

Posljedice Morijeve operacije bile su da je, prema podacima američkih službi, njih 500 uspjelo pobjeći u SAD tijekom same opsade, spasivši se. Morijeva opsada otvorila je vrata razvitku korupcije. No, unatoč udarcu koji je zadao Mori, mafija je tijekom rata iskoristila svoju priliku.

U noći 9. srpnja 1943., započelo je iskrcavanje savezničkih snaga na jugozapadnu obalu Sicilije. Britanci i Kanađani su se probijali duž istočne obale, dok su Amerikanci dobili težak zadatak probiti se kroz planinski, ujedno i središnji dio Sicilije. Ključna točka linije njemačko – talijanske obrane bilo je brdo Monte Cammarata, zapadno od gradova Villalbe i Mussomelija otkuda su se mogle kontrolirati jedine dvije

⁶⁴ Cawthorne – Povijest mafije, str. 129.

⁶⁵ Cawthorne – Povijest mafije, str. 129.

⁶⁶ Dickie – Cosa Nostra, str. 147.

ceste kojima su Amerikanci mogli doći do Palerma.⁶⁷ Zapovjednik obrambenih snaga bio je pukovnik Salemi koji nije imao veliku nadu u sprječavanju američkog napretka.

Američki avion nadlijetao je nad Villalbom 14. srpnja 1943. vukavši dugačak, žut transparent s velikim crnim slovom L i u letu je ispustio najlonsku vrećicu sa žutim rupcem koji je na sebi isto imao slovo L. Vrećica je pala pored kuće župnika Giovannija Vizzinija, brata don Cale Vizzinija, poznatijeg kao Don Calò – jednog od najmoćnijeg mafijaškog bossa, često nazvanim „capo di tutti capi“. Idući dan, avion je ispustio još jednu vrećicu blizu župnikova doma, no ovaj put s transparentom „Stric Calò“. Vrećicu je uzeo Calin sluga koji mu ju je donio. Don Calò je prepoznao slovo L koje je slovilo za Luciano – poznatijeg kao Lucky Luciano, mafijaš koji je napustio Siciliju još kao dijete i otišao u Ameriku gdje je postao jedan od najutjecajnijih mafijaša. Bio je upoznat sa situacijom u domovini i zato se i javio svojim kolegama mafijašima.

Jedan je mladić u Mussomeli dobio pismo sljedećeg sadržaja: „Turi, upravitelj imanja, odvest će teliće na stočni sajam u Cerdu, 20. o. mj. Istog ću dana i ja otići s kravama, zaprežnim volovskim kolima i bikom. Nabavi svežnjeve pruća za pravljenje sira i konope za ovce. Javi i drugim upraviteljima imanja da budu spremni. Ja ću se pobrinuti za sirište.“⁶⁸ Poznato je da su se u mafiji konstantno koristile šifre – bilo kod prepoznavanja „čovjeka od časti“, bilo kada su u pitanju dogovori za poslove. Takav je slučaj bio i s ovim pismom. Turi je zapravo bio „capo“ mafije u malom gradiću blizu Villalbe. „Telići“ su bili američke motorizirane divizije koje je trebalo dovesti u Cerdu putem koje je vodio iznad glavne ceste između Palerma i Messine, „krave“ su bile postrojbe, „volovske zaprege“ tenkovi, a „bik“ je bio glavni zapovjednik.⁶⁹ Pismo je bilo namijenjeno Zu Peppiju – Giuseppeu Gencu Russu, mafijaškom bossu koji je trebao naslijediti don Calu. Zu Peppi je poslao odgovor da je sve spremno.

Tri dana kasnije, u periodu dok je američka linija fronte još bila oko 45 km od Villalbe, kroz neprijateljsko područje prošao je džip s dva vojnika i jednim civilom, a na krovu džipa se vijorila žuta zastavica sa crnim slovom L. Blizu samog grada, džip je naletio na talijansku zaštitnicu što je rezultiralo pogibijom jednog američkog vojnika koji je ispao iz džipa koji je u konačnici odjurio u suprotni smjer. Otkrilo se kako je

⁶⁷ Cawthorne – Povijest mafije, str. 129.

⁶⁸ Cawthorne – Povijest mafije, str. 132.

⁶⁹ Cawthorne – Povijest mafije, str. 132.

ubijeni vojnik nosio vrećicu namijenjenu donu Cali, koji je naposljetku i dobio svoju pošiljku. Isti dan, u Villalbu su došla tri američka tenka, među kojima se na jednom vijorila poznata žuta zastava sa slovom L. Američki časnik je tražio dona Calu koji je izvadio rubac sa slovom L kao znak raspoznavanja i popeo se na tenk i otišao s Amerikancima. Don Calò je među vojnicima dobio nadimak „General mafija“. Što je don Calò radio s američkim trupama? Proveo je s Amerikancima šest dana stvarajući obruč oko neprijateljskih postrojbi kod Palerma. S druge strane, u isto vrijeme „capo“ Turi je pratio savezničku kolonu. Kada su se obje kolone spojile, don Calò je otišao kući. Mnogi povjesničari odbacuju ovu priču kao izmišljenu, ali u nju vjeruje veliki dio stanovništva u Villalbi, kao i novinar Michele Pantaleone, koji je nekoć bio don Calin politički protivnik.⁷⁰

Bitka za Cammaratu se odvila bez ijednog ispaljenog metka. Pukovnik Salemi je iste noći kada je don Calò otišao s američkom trupom, kontrolirao ceste. Iduće jutro na prozivci, nije se pojavila većina njegovih ljudi. Razlog je bio taj što su se preko noći, mještani ubacili među talijanske trupe i praktički uvjerali svoje sunarodnjake da napuste položaje i time izbjegnu krvoproliće koje se trebalo odviti. Upozorili su ih da su moguće i otmice od strane onih koji bolje poznaju teren te da mogu biti predani Amerikancima. Zaključili su kako je besmisleno pružati otpor. Pukovnik Salemi je uhvaćen i odveden u gradsku vijećnicu u Mussomeli. Mafijaši su savezničkim marokanskim trupama koje su se zaustavile u selu Raffiju, dale dozvolu za daljnji napad.

Don Calò je bio imenovan novim gradonačelnikom Villalbe, zamijenivši tako dotadašnjeg fašističkog gradonačelnika. Njegov zamjenik je bio Michele Pantaleone. Naravno, don Calò je imao podršku američkih snaga. Amerikanci su mu dopustili da nosi oružje zbog mogućih nevolja ili sukoba s fašistima. Jedan od prvih poteza novoga gradonačelnika bio je uništiti sve dosjee o vlastitim prijašnjim zločinima.⁷¹

Slučaj imenovanja dona Cale gradonačelnikom samo je jedan u nizu mnogobrojnih sličnih slučajeva. Uspješnim napredovanjem saveznika koje je u konačnici dovelo do pobjede u ratu, mafijaši koji su dotad bili u zatvorima, bili su jedan po jedan pušteni. Zašto? Prvenstveno jer su bili antifašisti. Redovito su dolazili na

⁷⁰ Cawthorne – Povijest mafije, str. 133.

⁷¹ Cawthorne – Povijest mafije, str. 133.

položaj gradonačelnika ili na druge političke funkcije zahvaljujući Uredu za strateške usluge, prethodniku CIA-e.⁷²

Amerikancima je išlo u korist to što su mafijaši bili ne samo antifašisti, već i protivnici komunizma, dakle, jedan razlog više zbog koje su mafijaši bili toliko popularni među saveznicima.

6. MAFIJAŠKI RATOWI

Mafija se oporavila nakon Morija i Drugog svjetskog rata, no novi sukobi unutar organizacije stvaraju se nemirima unutar obitelji Greco koja je slovila kao jedna od najmoćnijih mafijaških obitelji na Siciliji. Njihova povijest seže još od 19. stoljeća kada su još bili seoski mafijaški klan koji se postepeno razvijao. Grecovi su međusobno podijelili vlast u selima Ciaculliju i Croceverde Giardiniju na rubu Palerma.⁷³ Predstavljali su veliku opasnost za stanovništvo, ali ne i za sebe međusobno, sve do 1946. kada je izbio rat između dva Greco klana – iz Ciacullija i Croceverde Giardinija.

Neprijateljstvo među Grecovima započelo je 1939. g. kada je skupina od šestorice mladića došla iz Croceverde Giardinija u Ciaculli na svetkovinu Presvetog Križa.⁷⁴ Sukob se odvio zbog klupe koja je odvedena iz crkve kako bi se gledala procesija. U tučnjavi i pucnjavi ubijen je Giuseppe Greco, sin istoimenog „capa“ klana iz Croceverde Giardinija, poznatijeg kao Piddu. Nakon tog ubojstva, zločini su se nizali dalje – u kolovozu 1946. ubijen je „boss“ klana iz Ciaculli, imenjaka prve žrtve, Giuseppe Greco i njegov brat Pietro. Nakon tih ubojstava, nizale su se otmice ljudi iz oba klana, ubojstva itd. Vrhunac sukoba odvio se 17. rujna 1947. u Ciaculliju. Ubijen je jedan od najvažnijih članova klana iz Croceverde Giardinije, Antonio Conigliare. Na balkonu su stajale dvije žene iz obitelji Greco, Antonina i Rosalia, udovica i kćer jednog od ubijenih „bossova“ iz Ciaculli. Kada su primijetile da čovjek koji leži nije mrtav od zadobivenih rana, spustile su se dolje i dovršile ga s kuhinjskim noževima. Iznimno je rijetko bilo vidjeti žene uključene u vojne aspekte mafijaških aktivnosti.⁷⁵ U konačnici

⁷² Cawthorne – Povijest mafije, str. 134.

⁷³ Cawthorne – Povijest mafije, str. 147.

⁷⁴ Cawthorne – Povijest mafije, str. 147.

⁷⁵ Dickie – Cosa Nostra, str. 206.

su udovica i kćer napadnute od strane sina i kćeri ubijenog mafijaša. Antonina je bila ranjena, a kćer Rosalia ubijena. Na kraju samog krvavog čina, napadač koji je ubio Conigliarea je ubijen od strane Antonininog sina. Rezultat krvavog sukoba bio je ubojstvo 11 ljudi iz oba Greco klana te nekolicina ranjenih.

Vršio se pritisak na poručnika i „bossa“ Piddua da napravi nešto po pitanju ovih sukoba prvenstveno jer su ubojstva dobivala preveliku pažnju talijanske javnost što je ugrožavalo mafiju. Piddu je tražio pomoć „bossa“ iz Villabate, „capo“ koji je bio posebno poštovan zbog poveznica s američkim mafijašima.⁷⁶ To je bio Joe Profaci koje je kasnije jedan od najmoćnijih mafijaša Joe Bananas Bonnano imenovao šefom jednih od pet vodećih New York obitelji. Igrao je veliku i važnu ulogu tijekom rata obitelji Greco. Prema njegovom savjetu, Piddu je dao suvlasništvo u firmi za izvoz agruma svojim nećacima, sinovima prvih žrtava rata Grecovih – Giuseppea i Pietra Greca. Uz to postali su i partneri autobusnoj firmi. Ova odluka donijela je mir među Greco obitelj sve do siječnja 1955. kada je tržište voćem i povrćem koje je bilo pod kontrolom obitelji Cottoneo i Greco, preseljeno iz pokrajine Zise u Acquisantu. Takva promjena unijela je nove nemire i sukobe. Došlo je do novih ubojstava članova i „capa“.

Lucky Luciano, poznati mafijaš koji je svoj utjecaj imao prvo u Americi, pa zatim i na Siciliji, sazvaio je sastanak u listopadu 1957. u hotelu u Palermu. Svrha sastanka bila je postaviti temeljna pravila za obnovljenu suradnju između američke i sicilijanske mafije.⁷⁷ Na sastanku su bile obitelji Greco, Inzerillo, Bontadeo, Badalamenti i La Barbere čiji je izvjestitelj bio Tomasso Buscetta – kasnije poznat kao jedan od prvih „pentiti“ ili pokajnika. Drugi izvjestitelj bio je Giuseppe Genco Russo, nasljednik don Cale.

Na sastanku se dogovorilo da će se stvoriti odbor po uzoru na onaj u SAD-u, točnije New Yorku s ciljem da se riješe nesuglasice i problemi među klanovima. Prvi odbor je pokrivaio samo pokrajinu Palermo, na početku s predstavnicima za 15 obitelji što je naposljetku reducirano na po 3 obitelji u svakom okrugu koje biraju jednog člana koji će ih predstavljati u Palermu. Svaka pokrajina je trebala osnovati vlastiti odbor što je rezultiralo stvaranjem mreže koja je pokrivala cijeli otok do 1975.

⁷⁶ Dickie – Cosa Nostra, str. 207.

⁷⁷ Cawthorne – Povijest mafije, str. 152.

Situacija se međutim, nije poboljšavala, naprotiv, započeo je rat između Grecovih i La Barbere. Događaj kojim je situacija eskalirala bilo je ubojstvo saveznika Grecovih, Calcedonija Di Pisa koji je 1962. poslao određenu količinu heroina u New York. Pošiljka heroina je bila financirana od strane Grecovih, La Barbere i Cesare Manzella, člana prvog odbora u Palermu. Kada je pošiljka stigla, ispostavilo se da je poslana premala količina od one koja je bila dogovorena. Iako je odbor Di Pisu oslobodio svih optužbi, ubijen je u prosincu 1962. ispred kioska u Palermu. Ubojstvo su počinila trojica sa strojnicama i revolverima, no kada je policija započela istragu, nitko od prolaznika na trgu nije se mogao sjetiti da je čuo nekakvu pucnjavu.⁷⁸ Obitelj Greco je bacila sumnju na dva člana obitelji La Barbera – Salvatore i Angelo La Barbera koji su pripadali takozvanoj „novoj mafiji“, onoj koja je previše isticala što je bila potpuna suprotnost „staroj mafiji“. Salvatore i Angelo La Barbere su bili trgovci stanova, vlasnici građevinske tvrtke ali i krijumčari cigareta i heroina. Salvatore La Barbera je nestao u siječnju 1963. te su naposljetku pronađeni izgorjeli ostaci njegova automobila. Tommaso Buscetta bio je prvoosumnjicheni za njegovo ubojstvo. Nakon Salvatore, nestao je i Angelo La Barbera koji se čudesno pojavio nakon dva tjedna te je održao konferenciju za novinare u Milanu. Iz pucnjave koja se odvila izašao je živ, no uhićen je u bolnici. Buscetta je priznao da je potpisao ugovor za Angelovog ubojstvo, no tvrdio je da ga je netko drugi pretekao.⁷⁹ Idući na listi bio je Cesare Manzella, saveznik Grecovih koji je ubijen autobombom u travnju 1963. Nakon Manzelle, na redu je bio Ciaschiteddu Greco koji imao sreće. Autobomba koja mu je bila namijenjena otišla je 30. lipnja u Ciaculli i usmrtila je sedam policajaca i vojnih časnika koji su trebali deaktivirati bombu.⁸⁰

Pogibija policajaca je bila je kap koja je prelila čašu za ogorčenu javnost koja je tražila pravdu. U sljedećih deset tjedana uhićeno je 1995 mafijaša, među njima kojima je bio i narednik Piddu koji je bio dosta star te je prognan sa Sicilije. Odbor je ukinut i mnogi su pobjegli u druge države, u dobrovoljno progonstvo.⁸¹

⁷⁸ Cawthorne – Povijest mafije, str. 153.

⁷⁹ Cawthorne – Povijest mafije, str. 153.

⁸⁰ Cawthorne – Povijest mafije, str. 153.

⁸¹ Cawthorne – Povijest mafije, str. 154.

- *Suđenja 1960-ih*

Prva suđenja odvila su se 1967., a među optuženima bili su Tommaso Buscetta, Giuseppe Genco Russo i Gaetano Badalamenti. Optuženi su za organiziranu delikvenciju, što je bilo najbliže optužbi za pripadnost mafiji jer to sve do 1982. suci istražitelji nisu mogli progoniti kao posebno kriminalno djelo.⁸² Genco Russo je poslao sudu listu od 7000 potpisa uglednih političara, svećenika, odvjetnika itd. koji su potpisali peticiju kojom su obećali da će svjedočiti u njegovu korist. Njegov je odvjetnik obećao objaviti brzojave 37 zatupnika – od kojih čak jednog ministra u vladinu kabinetu – u kojima Russu zahvaljuju na svom izboru.⁸³ U konačnici dokazi za optužbe zbog kojih ih se teretilo bili su preslabi te su svi bili oslobođeni. Genco Russo ipak je bio progan na sudu u Caltanissetti i to u Loveere, blizu Bergama, gdje je nastavio voditi posao unatoč starosti.

Suđenja preostalim mafijašima, njima čak 114 odvalo se u Catanazaru s nadom da se neće odvijati utjecaj na svjedoke ili čak njihovo zastrašivanje. Optužbe su uz organiziranu delikvenciju bile i one za ubojstvo, krađu, krijumčarenje i javno krvoproliće misleći na autobombu u Ciaculliju koja je ubila 7 policajaca i vojnika. Buscetta i braća La Barbere bili su osuđeni u odsutnosti, ali ne i za autobombu u Ciaculliju.

Nakon svih pokolja tek 1984. izjavom „pentite“ Tommase Buscettija, bilo je jasno kako za prvi mafijaški rat između Greca i La Barbere nisu bila kriva braća La Barbere, već Michele Cavataio, „boss“ iz Acquasante. Prema Buscettinim navodima, Cavataio je naredio ubojstvo Calcedonija Di Pise, znajući da će krivnja pasti na braću La Barbere. Ostala ubojstva i bombaški napadi trebali su samo pokrenuti iskru rata.⁸⁴ S vremenom, drugim „bossovima“ je bilo jasno kako je Cavataio zaista jedini odgovoran za sve pošto je prvi brat La Barbera, Salvatore bio ubijen, a drugi, Angelo maknut iz cijele situacije. Na taj način je Cavataio i došao do pozicije „bossa“ u mafijaškoj zajednici.

⁸² Cawthorne – Povijest mafije, str. 155.

⁸³ Cawthorne – Povijest mafije, str. 156.

⁸⁴ Cawthorne – Povijest mafije, str. 156.

Cavataio je bio uhićen u raciji u srpnju 1963. te mu se sudilo za pet ubojstava. Osuđen je na četiri godine tamnice, no ta kazna je postala uvjetna. Između mafijaša je pao dogovor da se Cavataio mora ubiti. Organizator ubojstva bio je Gaetano Grado koji je angažirao četvoricu muškaraca koji su bili odjeveni u policijske uniforme. Angažirani ubojice na putu su sreli braću Moncade, sinove dobrog prijatelja Angela La Barbere koji su bili ispred ureda svog oca. Četvorica muškaraca ugurala su mladiće u ured Michele Cavataia koji je prepoznao jednog od četvorice ubojica te ga upucao. Uslijedila je pucnjava u kojoj su bili ranjeni braća Moncado i jedan od angažirane četvorice. U konačnici Cavataio je ubijen, a četvorica „policajaca“ su pobjegli. Likvidacija Michele Cavataia označavala je kraj šest godina dugog i krvavog mafijaškog rata. Za ubojstvo je bilo optuženo ukupno 24 ljudi, no nitko nije odgovarao.

7. VELIKO SUĐENJE MAFIJI 1980-IH

Jedno od najvažnijih poglavlja mafijaške povijesti zasigurno je bilo veliko suđenje koje se smatra ključnim u slomu mafije kakva se poznavala. Pojavom pokajnika ili „pentiti“, među kojima su najpoznatiji zasigurno bili Tommaso Buscetta i Salvatore Contorno, javnost i borci protiv mafije mogli su uvidjeti kako je organizacija djelovala i kakvim se mutnim poslovima bavila. Nažalost, mnogi istaknuti i bitni ljudi koji su se borili protiv mafije, u procesu njenog otkrivanja su izgubili živote. Zahvaljujući informacijama i zalaganju koje je pokazala nova generacija službenika za provedbu zakona i sudaca, o mafiji i organiziranom kriminalu u Italiji se znalo mnogo više nego ikad prije.⁸⁵

Ubojstvom Pia La Torre – šefa Komunističke partije Sicilije, člana prvog Protumafijskog odbora i člana talijanskog zastupničkog doma 1982. g. malo tko je bio iznenađen. Ipak, čovjek takvih pozicija bio je vrlo omražen među mafijaškim krugovima. Svojim mandatom u zastupničkom domu htio je donijeti zakon kojim bi članovi mafije bili izvan zakona. Nakon njegovog ubojstva, premijer Andreotti je imenovao generala Carla Alberta Dalla Chiese na mjesto prefekta policije u Palermu. Naposljetku, Chiese i njegova supruga su ubijeni 3. rujna. Ubojstvo generala bila je kap

⁸⁵ Paoli – Mafia Brotherhoods, str. 14.

koja je prelila čašu te je konačno donesen Zakon protiv mafije. Chiese je bio samo jedan u nizu žrtava mafije, a svi su bili borci protiv te zloglasne organizacije. Boris Giuliano, šef policije koji je razbio heroinski lanac između Sicilije i Amerike, dobio je četiri hica u leđa dok je 21. srpnja 1979. ispijao svoj jutarnji kapučino.⁸⁶ Cesare Terranova, sudac koji se bavio mafijašima u Bariju, Emanuele Basile, kapetan kabanjera i mnogi drugi.

Dvojac koji je svojim djelovanjem ostavio veliki utjecaj u borbi protiv mafije bili su suci Giovanni Falcone i Paolo Borsellino. Falcone je razotkrio mutne poslove obitelji Spatolo koja je imala građevinsku tvrtku kao krinku za krijumčarenje droge. Nakon pomne, ručne analize petogodišnjih bankovnih izvještaja, uspio je strpati u zatvor ostatak obitelji Spatola, protiv kojih su podignute ukupno 74 optužnice.⁸⁷ Pošto su to bili slučajevi s financijskim izvještajima, nije postojala opcija zastrašivanja svjedoka. Isto tako, Falcone se bavio slučajevima koje je moglo rješavati tročlano sudsko vijeće što znači da ni opcija potkupljivanja porotnika nije bila opcija. Borsellino se pak usredotočio na progon ubojica kapetana Basilea, no postupak je proglašen ništavnim, a osumnjičeni su oslobođeni. Borsellino nadređeni Rocco Chinnici toliko se zabrinu za sigurnost svog suca da ga je maknuo s istrage o mafiji.⁸⁸ Nažalost, Chinnici je bio prva mafijaška žrtva u tom periodu nakon što je ubijen autobombom. Za njegovog ubojstvo odgovoran je bio Pino Greco. Na Chinnicijevo mjesto je došao sudac Antonino Caponnetto koji je dao Falconeu i Borselliniju slobodu komuniciranja s ostalim sucima.

Zahvaljujući iskazima Buscette i Contorna, vlasti su uhitile ukupno 474 optuženika. Upravo se njihovo suđenje naziva „veliko suđenje mafiji“. Tommaso Buscetta zapravo nije prvi službeni „pentiti“, no zasigurno je jedan od najvažnijih. Prije Buscettinog svjedočanstva sucu Falconeu, vanjski promatrači nisu imali vjerodostojan pristup životu mafijaša.⁸⁹

Veliko suđenje mafiji zaista je bio jedan veliki spektakl za javnost. Za 474 optuženih sagrađena je posebna sudnica, slično bunkeru veličine male sportske dvorane. Napravljena je od armiranog betona te osigurana bodljikavim žicama, ogradom i policijskom zaštitom koju je činilo 3 000 ljudi i tenk. U unutrašnjosti bilo je postavljen

⁸⁶ Cawthorne – Povijest mafije, str. 214.

⁸⁷ Cawthorne – Povijest mafije, str. 215.

⁸⁸ Cawthorne – Povijest mafije, str. 215.

⁸⁹ Paoli – Mafia Brotherhoods, str. 14.

tridesetak velikih kaveza za 20 optuženika. Publika je bila smještena na galeriji iza neprobojnog stakla, a ukupno je suđenje moglo pratiti oko 1000 ljudi. Uz Buscettu i Contorna, bilo je tu i više od tisuću svjedoka. Suđenje je trajalo 22 mjeseca i u tom su vremenu krivima proglašena 344 optuženika, osuđena na ukupno 2665 godina zatvora, ne računajući 19 najvažnijih sicilijanskih mafijaških „bossova“ koji su osuđeni na doživotne kazne.⁹⁰ Oni koji nisu osuđeni ili su oslobođeni, ubijeni su od strane mafije. Najmanje osamnaest onih koji su dobili oslobađajuću presudu poslije je ubijeno.⁹¹

Korumpirani političari napravili su sve u svojoj moći da osuđeni mafijaši ne provedu puno dana u zatvoru. Jedan od njih bio je već znani Salvo Lima koji je imao čvrste poveznice s mafijom te je u konačnici predao sve žalbe na prvostupanjske presude sucu Corradu Carnevaleu. Upravo je taj sudac bio poznat pod nadimkom „ubojica presuda“ zbog poništenja velike količine presuda u svojoj karijeri. Carnevale je razriješen dužnosti nakon procesa Andreottiju i osuđen na šest godina zatvora zbog udruživanja s mafijom, no presuda je poništena nakon uložene žalbe, a Corrado je vraćen na posao te je nastavio raditi kao sudac.⁹² Sudac Falcone se posvetio izradi zakonodavstva kojim bi se omogućilo stvaranje nacionalne mreže za borbu protiv mafije.

Nažalost, vrijeme promjena i dolaska pravde je brzo završilo. Krajem 80-ih, samo 60 ljudi je izdržavalo kaznu koja im je određena na velikom suđenju. U ljeto 1991. Vrhovni apelacijski sud je imao zadatak razmotriti žalbe u skladu s takozvanim „Buscettinim teoreomom“ – na temelju kojeg su mafijaški koji su bili članovi Odbora bili krivi za ubojstva. Imenovanje Carnevale kao predsjednika suda bilo je spriječeno pritiskom institucija. Na poziciju je stavljen drugi sudac koji je naposljetku odbio sve žalbe mafijaša.

Toto Riina, jedan od mafijaša koji su se nadali da će biti oslobođeni ili pak dobiti manju kaznu, nije bio zadovoljan epilogom i želio je osvetu. Naredio je ubojstvo mafijaškog suradnika Salve Lime te ubojstvo suca Falconea. Giovanni Falcone i njegova supruga, zajedno s tri tjelesna čuvara ubijeni su autobombom blizu Palerma u svibnju 1992. g. Njegovo ubojstvo uznemirilo je javnost i uzrokovalo je lavinu reakcija

⁹⁰ Cawthorne – Povijest mafije, str. 216.

⁹¹ Cawthorne – Povijest mafije, str. 216.

⁹² Cawthorne – Povijest mafije, str. 217.

od strane stanovnika Palerma. Ljudi su na prozore stavljali transparente protiv mafije, bijes su iskaljivali na političarima nazivajući ih „ubojicama“ te je započeo generalni štrajk. Ljudi su se probudili i shvatili što se događa oko njih. U konačnici, ubijen je i sudac Borsellino u srpnju 1992. autobombom. Osim njega, ubijeno je svih šest njegovih tjelesnih čuvara. Ni to nije zaustavilo sve više „pentita“ koji su dolazili, spremni svjedočiti protiv mafije.⁹³ Krenula su uhićenja. Uhićen je Toto Riina u siječnju 1993. te je na još prijašnje dvije doživotne zatvorske kazne za naručivanje ubojstava, među su i ona sudaca Falconea i Borsellinija, dobio još jednu doživotnu kaznu za ubojstvo Salva Lime 1998. g.

8. UTJECAJ TALIJANSKE MAFIJE NA POLITIČKOJ I EKONOMSKOJ SCENI 20. ST.

Kako se s godinama širila sama mafija i jačala njezina organizacija, tako se širio i njezin utjecaj u ključnim područjima. Talijanska mafija uvukla se u politiku i bila jedna od ključnih organizacija koja je provodila kontrolu nad političarima i samim događajima. Osim u politici, mafija se ostvarila veliki utjecaj i profit svojim ilegalnim radnjama.

Talijanske su mafije – 'Ndrangheta, Cosa nostra i Camorra – pomoću vlastitoga sustava tvrtka, dioničkih društava i kreditnih institucija te izvanredne sposobnosti seljenja kapitala s jednog kraja svijeta na drugi, zauzele vodeće mjesto u globalizaciji, i to ne samo u svojim zločinačkim razmjerima.⁹⁴ Svojim su sudjelovanjem u gospodarskim aktivnostima pridonijele stvaraju svjetskog BDP-a. Prema analizama različitih istraživačkih instituta, kao što je Eurispes, i gospodarskim studijama 'Ndrangheta, Camorra i sicilijanska mafija bilježe godišnji prihod između 120 i 180 milijarda eura.⁹⁵ Otprilike 40 do 50 posto ovog iznosa se ulaže u ilegalne aktivnosti, dakle krijumčarenje droge i oružja, financiranje članova i njihovih obitelji itd., dok ostatak ide u legalne gospodarske aktivnosti.

⁹³ Cawthorne – Povijest mafije, str. 219.

⁹⁴ Forgione – Mafia export, str. 7.

⁹⁵ Forgione – Mafija export, str. 7.

Imajući na umu da podaci Eurispesa i Confesercentija nisu potpuni i da je prosječan promet otprilike 130 milijarda, a profit između 70 i 80 milijarda eura, talijanske mafijaške organizacije predstavljaju jedan od glavnih gospodarsko-financijskih zločinačkih holdinga na cijelom planetu.⁹⁶

Promatrajući mafiju u politici može se na temelju mnogih slučajeva zaključiti kako je mafija zaista imala veliki utjecaj u politici. Od imenovanja gradonačelnika, zamjenika do prijateljstava s mnogim poznatim političarima što je rezultiralo njihovim imenovanjem na važne pozicije.

Ranije spomenuti don Calò započeo je odnos s Demokršćanskom strankom što je rezultiralo njihovim trijumfom na izborima 1948. kada su postali stranka s najviše mjesta u parlamentu. U Italiji će demokršćani u različitim koalicijama ostati na vlasti sljedećih 45 godina. Mafija im je u tome pomagala jer su na Siciliji, koja predstavlja 10% talijanskog biračkog tijela, demokršćani uvijek pobjeđivali.⁹⁷

Zahvaljujući podršci Angela La Barbere, Salvo Lima je 1958. postao gradonačelnik Palerma, a Vito Ciancimino je postavljen kao nadzornik javnih radova. Njih dvojica su zajedničkim snagama odlučili pokrenuti razvoj i procvat građevinarstva. Njihov zajednički pothvat rezultirao je izdavanjem gotovo polovice građevinskih dozvola ljudima koji nisu povezani s građevinarstvom, rušenjem art deco palača i uništavanjem parkova prekrivanjem betonom. Mafija je preuzela sve poslove oko investicija. Ljudi su zarađivali novac preko vladinih potpora i projekata te su previše naplaćivali svoj vrlo nekvalitetan rad. Radovi u građevinarstvu služili su za pranje novca zarađena prodajom droge.⁹⁸ Nekvalitetni poslovi i mutni pregovori poznati su pod nazivom „pljačka Palerma“.

Salvo Lima je isto tako imao poziciju zastupnika u Zastupničkom domu 1968. te je postao saveznik budućem premijeru Giuliju Andreottiju. Lima je pomagao mafijaškoj obitelji Salva osiguravši im koncesiju za Siciliju pošto se prikupljanje poreza dogovaralo s vladom. Povlaštena u odnosu na ostale, obitelj Salvo je u vlastiti džep stavljala deset posto od ukupnih sicilijanskih izdvajanja u vladin proračun, za razliku od uobičajenih tri

⁹⁶ Forgione – Mafija export, str. 8.

⁹⁷ Cawthorne – Povijest mafije, str. 165.

⁹⁸ Cawthorne – Povijest mafije, str. 166.

posto u ostalim talijanskim pokrajinama.⁹⁹ Lima je naposljetku ubijen 1992. jer je mafija smatrala kako nije bio uspješan u sprječavanju presuda na velikom suđenju mafiji u tom periodu.

Koliko je Lima bio važan za mafiju govori izjava Tommase Buscettija: „Salvo Lima je bio zapravo političar kojem se Cosa nostra najčešće obraćala zbog problema važnih za organizaciju, a čiji su ishodi ovisili o Rimu. Ubijen je jer nije uspio ispuniti obećanja dana u Palermu, a bio je najveći simbol onih političkih krugova koji su činili ustupke Cosa nostri u zamjenu za glasove. Istodobno, no svejedno nemoćnih da zaštite njezine interese u vrijeme odvijanja najvažnije suđenja mafiji u povijesti Italije“.¹⁰⁰

Limina smrt označavala je kraj suradnje između mafije i Demokršćanske stranke koja datira još od vremena don Cale, dakle, svježe nakon rata. Njegov suradnik, premijer Andreotti više se nije mogao skrivati iza svog prijatelja i saveznika te je u konačnici smijenjen s mjesta premijera i 1995. optužen za prodavanje političkih ustupaka mafiji kao i za upletenost u ubojstvo istraživačkog novinara Carminea Pecorellija. Godine 1999. Andreotti i ostali optuženici su oslobođeni krivnje za ubojstvo Pecorellija. Također je oslobođen optužbe da je povezan s Cosa nostrom pod objašnjenjem da su to zastarjeli slučajevi. U konačnici, izdana je žalba 2002. kojom je Andreotti osuđen na 24 godine zatvora zbog ubojstva novinara, no presuda je odbačena.

⁹⁹ Cawthorne – Povijest mafije, str. 166.

¹⁰⁰ Cawthorne – Povijest mafije, str. 167.

9. ZAKLJUČAK

Mafija je kao zločinačka organizacija prošla veliki put te je od male seoske skupine razbojnika postala najpoznatija organizacija na svijetu. Kroz njenu povijest pratilo ju je mnogo mitova i teorija pa se čak i preispitalo njeno čitavo postojanje. Cosa nostra i 'Ndrangheta, zajedno s Camorrom zasigurno su tri najmoćnije mafijaške organizacije koje su obilježile samu povijest mafije, a posebice 20. stoljeće za koje se može reći da je zlatno doba mafije.

Infiltriranjem u društvo i kontrolom njegovih važnih aspekata, mafija je ostavila dubok trag u povijesti 20. stoljeća u Europi, posebice u svojoj rodnoj Italiji. Šireći svoje utjecaje i izvan domovine postigla je veliki uspjeh u širenju ilegalnih poslova pod krinkom da se radi o vođenju običnih, svakodnevnih poslova – posao s voćem, sa slatkisima i građevinom samo je jedan u nizu od poslova kojima se mafija „bavila“ kako bi prikrila svoje zločinačke planove. Povezanost s važnim političkim i javnim ličnostima i institucijama osiguralo joj je mjesto na tržištu, radeći usluge i tražeći zaštitu zauzvrat.

Pojavom ključnih ljudi među kojima je Tommaso Buscetta kao pokajnikom koji je odao sve tajne mafije i način njezina djelovanja, javnosti se pojasnila slika o samoj organizaciji, njezinom djelovanju, članovima i načinu rada koji je dugi niz godina, pa i stoljeća bio veliki misterij.

Ipak, toliko moćna organizacija imala je i slabe točke. Pojava fašizma ukazala je na slabosti mafije koja je bila pred skorim kolapsom i natjeralo je njene članove na bijeg u SAD, drugo središte mafije. Dolaskom Drugog svjetskog rata, vraća se na noge i uspijeva se rekonstruirati uključujući se sa saveznicima. Bili su ujedinjeni u mržnji protiv fašista te se međusobno se iskoristili za ostvarenje svojih interesa.

Iako mafija djeluje i danas, Cosa nostra i 'Ndrangheta zasigurno nisu više ono što bile nekada, u njezinom zlatnom dobu kada je dominirala talijanskom, a i svjetskom scenom s mnogobrojnim, danas kultnim ličnostima koje su svojim poslovima i pojavom intrigirale javnost. Mafija i danas privlači pažnju svjetske javnosti svojim poslovima, organizacijom, načinom djelovanja, tradicijom koja datira od 18. i 19. stoljeća. U

modernoj pop kulturi mafija je postala kult koji se uvelike romantizirao – od knjige i trilogije kulturnog filma „Kum“, „Dobri momci“, „Lice s ožiljkom“ i mnogim drugima, razbijao se imidž mafije kao ozbiljne i opasne organizacije te se predstavljala kao organizacija koja čini usluge svima i svakome, gdje članovi vode luksuzan i javan život. U stvarnosti, to je organizacija koja je duboko poštivala svoju tradiciju, zavjet šutnje – „omerta“, samu inicijaciju novih članova, pojam poštovanja, poniznosti i najvažnije, tajnovitosti – ključna stvar koja je u mafiji s godinama i pojavom novih generacija mafijaša izgubila na vrijednosti koju je imala na samom početku.

10. BIBLIOGRAFSKI PODACI

1. Dickie, J. (2004.) *Cosa Nostra – A History of the Sicilian Mafia*, New York: Palgrave Macmillan
2. Forgione, F. (2011.) *Mafia export – Kako su 'Ndrangheta, Cosa nostra i Camorra kolonizirale svijet*, Zagreb: Znanje
3. Gawthorne, N. (2014.) *Povijest mafije*, Zagreb: Mozaik knjiga
4. Paoli, L. (2003.) *Mafia Brotherhoods – Organized Crime, Italian Style*, New York: Oxford University Press
5. Schiller, T. (2016.) „Direct democracy“, *Britannica*, Encyclopædia Britannica, Inc., <https://www.britannica.com/topic/direct-democracy> (zadnja izmjena: 6. kolovoza 2019.).